

Biosfärområde Kristianstads

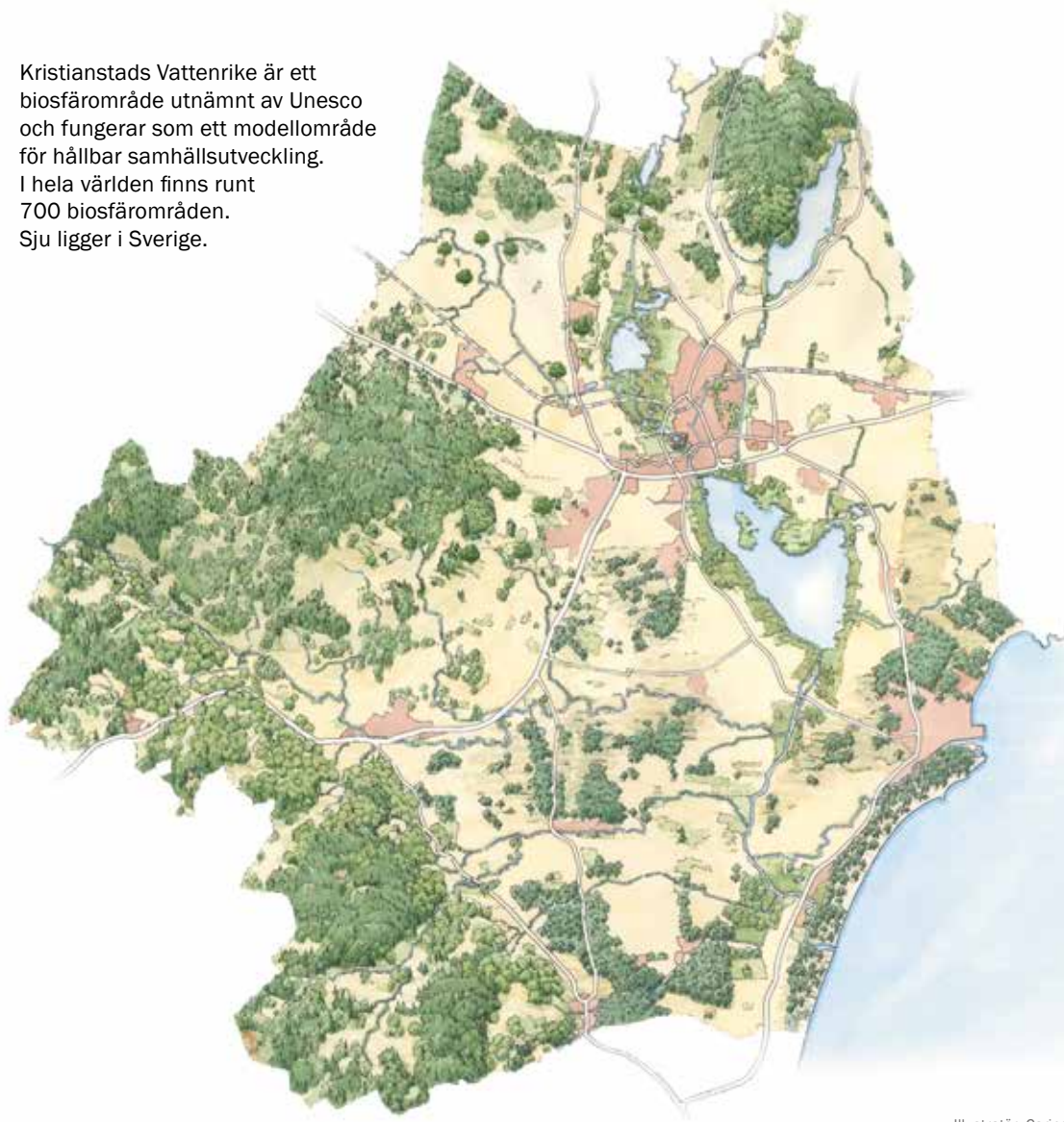
Vattenrike

Verksamhetsberättelse 2021

Vattenriket

Vattenriket i fokus 2022:01 | Biosfärkontoret Kristianstads Vattenrike 2021 | ISSN 1653-9338

Kristianstads Vattenrike är ett biosfärområde utnämnt av Unesco och fungerar som ett modellområde för hållbar samhällsutveckling. I hela världen finns runt 700 biosfärområden. Sju ligger i Sverige.

Illustratör: Carina Lindkvist Naturcentrum AB

Biosfärområde Kristianstads Vattenrike

Biosfärområde Kristianstads Vattenrike omfattar i stort sett hela Kristianstads kommun. Här finns nästan alla svenska naturtyper i ett landskap som präglats av människan genom tiderna.

Den mäktiga Helge å flyter genom landskapet och fångar upp små vattendrag från åsarna och slätten. Vid Kristianstad buktar den ut i Araslövssjön och Hammarsjön innan den når Hanöbukten. Ån kantas av våtmarker och strandängar. Men Vattenriket är inte bara vått, här finns också lummiga ädellövskogar och torra sandiga odlingsmarker.

Den omväxlande naturen ger många

olika miljöer för djur och växter att leva i. Vattenriket är ovanligt artrikt och en riktig hot spot för hotade arter. Området täcker mindre än två promille av Sveriges yta, men här lever hela 20 procent av landets hotade arter!

Kristianstads kommun har åtagit sig att Vattenriket ska vara ett modellområde för hållbar utveckling - ett biosfärområde. Målet är ett ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbart samhälle. För att nå dit behövs kunskap om landskapet och naturen. En viktig del i arbetet är att ta fram och sprida kunskap. Vi inventerar, ger ut rapporter, samarbetar med forskare, håller konferenser och tar emot 100 000 besökare om året på naturum Vattenriket.

Tillsammans med föreningar, företag och markägare tas hållbara lösningar fram för att både bevara och nyttja landskapets värden. Vi anlägger våtmarker och rör om i

sanden. Många arter och välfungerande ekosystem gör att vi klarar klimatförändringar och andra utmaningar bättre.

Genom att göra det lättare att uppleva naturen får vi fler med på tåget. Biosfärkontoret har ett tjugotal besöksplatser med fågeltorn, stigar och utemuseer. Naturum Vattenriket är kronan på verket med utställning, möteslokal, restaurang och ett stort programutbud. Här berättar vi om biosfärområdet och visar vägen ut i Vattenriket.

Glädjande nog ser vi goda resultat! Vid besöksplats Pulken samsas tranor, skådare och lantbrukare. Malen simmar åter i Helge å och uttern fiskar utanför naturum. I dag ses områdets våtmarker inte längre som vattensjuka utan vattenrika och som en resurs för staden Kristianstad. Ett kvitto på en ny attityd till hur vi kan använda naturens resurser!

Året som gått, 2021

Luften är fri! Det var uppmaningen och namnet på Naturvårdsverkets satsning under friluftslivets år 2021. Det passade fint in på vår verksamhet som gick in på sista året med temat Upplev Vattenriket.

I Vattenriket kan man njuta året om. Under 2021 fortsatte arbetet med Skåneleden SL6 norrut till Arkelstorp och i Österslöv byggdes ett häftigt, arkitektrikt vindskydd. Ett gigantiskt bokollon - till glädje för både vandrare och skolbarn.

Kavrö är en populär plats för att ta sig ut på vattnet i Vattenriket. Här invigdes en fin fiskebrygga under året. Information och rastplats kom på plats. Vid Norra Lingenäset kan de minsta nu följa med vännen in i sagovärlden och hjälpa till att leta efter hans försvunna vätteros. En mycket uppskattad stig som också blev nominerad till Årets bästa naturvägledning av Centrum för naturvägledning.

Naturum underlättade för många att hitta ut under pandemin med ett som vanligt stort antal programaktiviteter. Några exempel är yogavandringar och skogsbad vid fina platser som Äspet och Åbjär. Besökare kunde också njuta av nybakade kanelbullar på stormkök. Nya

kartor och filmer togs fram. Ut och njut i Vattenriket!

Pollinering hade också en central roll i verksamheten under året med pollineringshörna och aktiviteter på naturum och många åtgärder för att gynna våra insekter. Utvalda vägkanter i anslutning till cykelbanor fick anpassad skötsel för att gynna blomsterprakten. I projektet Spadar, blommor och bin lärde sig Sånaskolans elever mer om pollinering och sandmarkernas natur tillsammans med naturpedagog och ekolog från Vattenriket.

2021 firade Biosfärprogrammet 50 år. En viktig del i uppdraget från Unesco är att bevara och utveckla den biologiska mångfalden. Under året följde vi upp antalet rödlistade arter och Vattenriket står sig som oerhört artrikt - 875 arter!

En annan del i uppdraget är att arbeta med hållbara innovationer. I projektet Dags för Brax visade vi tillsammans med Högsolan i Kristianstad och Krinova Incubator & Science Park att braxen förtjänar att återta sin plats som matfisk. Läckra rätter för både storkök och fine dining skapades, filmer och kokbok togs fram.

Pandemin präglade verksamheten på många sätt även under 2021, men nu ser vi framåt mot ett nytt spännande år. Under 2022 kommer vi att rikta våra blickar mot havet genom projektet En livskraftig Östersjö. Vi dyker ner under ytan och jobbar med att förbättra livsmiljöerna i och i anslutning till Hanöbukten, och på biosfäriskt vis arbetar vi med att öka kunskapen och engagemanget för vårt hav – ”om du inte gör vågor seglar du inte”.

Vi ses!

Carina Wettemark

Carina Wettemark
Koordinator Biosfärprogrammet Kristianstads Vattenrike
Chef Biosfärkontoret, Kommunledningskontoret
Kristianstads kommun

Biosfärprogrammet firade 50 år

Visionen är att främja en hållbar relation mellan människan och naturen.

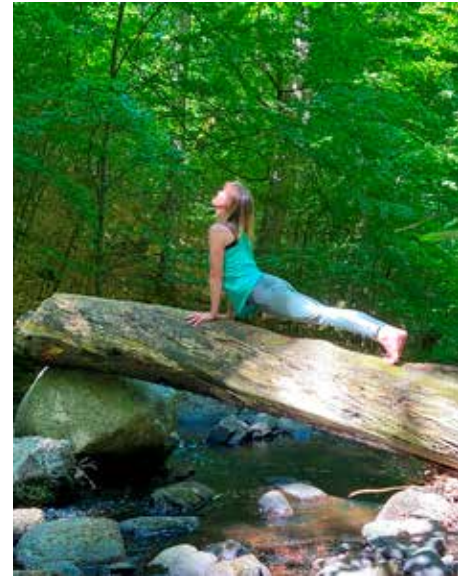

Vättestigen. Träskulpturer och skyltar låter oss följa den arga vättens jakt på vätterosen.

Äta ute. Att laga kanelbullar på stormkök är ett trevligt sätt att umgås utomhus.

Yogavandringar med Tin Josefsdotter tog deltagarna till skogen och havet.

Ut och njut i Vattenriket!

2021 firades Friluftslivets år i hela landet. Det var också vårt sista år med temat Upplev Vattenriket. Ett år då vi invigde Vättestigen på Norra Lingenäset, rastplatsen vid Kavrö bro och vindskyddet Pod i Österslöv. Dessutom tog vi fram kartor för fiske och paddling på Helge å, höll yogavandringar och bakade kanelbullar på stormkök.

I Vattenriket har vi massor med fin natur där vi kan röra på oss, umgås och uppleva det varierade landskapet. Biosfärkontoret arbetar sedan länge med att skapa förutsättningar för ett rikt friluftsliv. Besöksplatser med utemuseer, leder, spänger, fågeltorn, bryggor och grillplatser, kartor och naturums aktiviteter gör det lätt att njuta av friluftslivet i området.

Under 2021 lyfte vi fram härliga upplevelser i Vattenriket på flera sätt. På Facebook, Instagram och hemsidan gav vi tips på fina platser och roliga saker att hitta på ute. Inom projektet På vatten i Vattenriket rustade vi upp Kavröbro som angränsningsplats till Helge å. En ny brygga och kartskylt gör det lättare att fiska och komma ut på ån med kanot.

Arbetet med Skåneleden SL6 Vattenriket fortsatte norrut till Arkelstorp. I april invigde vi Vättestigen på Norra Lingenäset. Längs stigen får vi följa vättens jakt på sin älsklingsblomma och lär oss om växter och djur som vätten möter. Den förmedlas med fantasifulla skyltar och skulpturer längs den 600 meter långa rullvänliga stigen. Vättestigen vänder sig till både barnfamiljer och

förskolor som ett pedagogiskt verktyg. Den är en del i LONA-projektet Tre bubb-lare längs Vattenrikeleden för att utveckla besöksplatserna längs leden.

Arknat var ett annat spännande projekt kopplat till Skåneleden SL6 Vattenriket. Arknat är en festival som förenar arkitektur och natur. Studenter från olika länder designade och byggde vindskydd längs Skåneleden. På rastplatsen i Österslöv skapade studenterna ett vindskydd i formen av ett jättestort bokollon inspirerat av bokskogen runt omkring. Arknat Skåne är ett samarbete mellan Region Skåne, Kristianstads kommun med Biosfärområde Kristianstads Vattenrike och flera andra organisationer och företag.

Under året kryddade vi tre besöksplatser med berättelser om vättar och väsen i Vattenriket i ett samarbete med Unescos immateriella kulturarv Sagobygden i Ljungby. Till besöksplatserna Balsberget, Forsakar och Norra Lingenäset på Näsby fält tog vi fram berättelser att lyssna på i mobilen eller via hemsidan.

Under temat Vättar och väsen i Vattenriket höll naturum sagovandringar längs Forsakars vattenfall, Äspets strand och Balsbergets skog. Naturvägledarna flyttade ut till Lillö och Hercules, höll yogavandringar och visade hur enkelt och mysigt det är att baka kanelbullar på stormkök.

Tillsammans med Kultur- och fritidsförvaltningen var Biosfärkontoret och naturum en del i projektet Aktivera mera som syftade till att visa upp Vattenrikets värdefulla natur och olika sätt att uppleva den. Deltagarna fick prova på fiske, fågelskådning och skogsbad. När Landshövdingestafetten kom till Kristianstad bjöd vi på fiske vid Kanalhuset, vandring längs Linnérundan och cykeltur till Norra Lingenäset.

Arbetet med att visa vägen ut uppmärksammades både nationellt och regionalt. På slutkonferensen för Friluftslivets år gick Vättestigen till final i tävlingen Årets bästa naturvägledning som hölls av Centrum för naturvägledning. Håkan Östberg, projektledare för Skåneleden SL6 Vattenriket utnämndes till Årets innovatör av Region Skåne.

Artrika Vattenriket

I Vattenriket finns många välbevarade och speciella miljöer. Det ger en stor artrikedom och många sällsynta växter, djur och svampar. 2021 gjordes en uppdatering över områdets rödlistade arter. Den visade att de ökat från 637 till 875 sedan 2005.

En rödlista är en bedömning av arters risk att dö ut och ett värdefullt underlag för naturvård. Den sätter strålkastarljus på vissa arter och är viktig vid prioritering av vilka områden som är värdefulla. Under året gjorde biolog Örjan Fritz en sammanställning av rödlistade arter för Vattenriket.

Ovanligt artrikt område

Biosfärområde Kristianstads Vattenrike är ovanligt artrikt och här finns många rödlistade arter. Området täcker två promille av Sveriges yta och här finns nästan 20 procent av Sveriges rödlistade arter. Örjans studie bekräftar bilden att Vattenriket är mycket artrikt och understryker betydelsen av biosfärområdet.

Bland de 875 rödlistade arterna i Vattenriket dominerar kärlväxter och storsvampar. Jämfört med landet i övrigt är fåglar, kärlväxter och storsvampar överrepresenterade. Merparten av Vattenrikets rödlistade arter finns på torra sandiga marker, men även ädellövskog som Balsberget och Linderödsåsen rymmer många rödlistade arter, liksom våtmarkerna kring Hammar-

sjön och Helge å samt strandängarna.

Invasiva arter hotar andra

Örjans genomgång visar att antalet rödlistade arter ökat från 637 till 875 sedan 2005. Ökningen beror framför allt på ökad kunskap om arters förekomst och utbredning. Förändringar i miljö och klimat är en annan förklaring. I den nationella rödlistan har det tillkommit många nya fåglar eftersom som en rad vanliga arter minskat i senare tid. Läget för vadarfåglar som rödspov och kärrsnäppa är tufft både nationellt och i Vattenriket.

Invasiva arter är ett hot mot många arter. I Vattenrikets sandiga miljöer breder sandklint ut sig och tränger undan hedblomster och backtimjan. Det hotar inte bara dessa växter, utan även insekter som är knutna till dem.

Åtgärder på Horna sandar ska locka fjärilar och bin

För att gynna sällsynta sand- och solälskande svampar, blommor och insekter gjordes under året flera åtgärder som ska

öppna landskapet på Horna Sandar norr om Åhus.

Under vintern fick tallar och buskar lämna plats för ett trettiotal sandblottor och 300 meter slänt, så kallade bihak, i hästhagen i norra delen av naturreservatet. Med tiden kommer det att bli ett eldorado för pollinerande insekter, rosvsteklar, blommande växter och svampar.

I hagen mejslades ett öppnare sandlandskap fram. Varma gläntor med bar sand och död ved ska ge pollinerande insekter mat och bostad. När backtimjan etablerar sig bjuder den på nektar och sanden runtom passar bra för bogångar.

Pengarna kom ur ett regeringsuppdrag om att skydda vilda pollinerare via Länsstyrelsen Skåne. Biosfärkontoret höll ihop projektet och ekolog Örjan Fritz planerade detaljerna.

Hedblomster. Foto: Patrik Olofsson/N.

Rovstekel. Foto: Patrik Olofsson/N.

Backtimjan. Foto: Patrik Olofsson/N.

Örjan Fritz

Blommande vägkanter till glädje för insekter och cyklister

Utvalda vägkanter längs cykelbanor i Vattenriket klipps först i slutet av sommaren för att gynna blomningen.

Tillsammans med Tekniska förvaltningen har hittills 15 km särskilt magra och blomrika sträckor valts ut. Härlövsängaleden och cykelvägen mellan Rinkaby och Horna är två sträckor som lades till under året för att gynna fler blommor och bin.

Genom att klippa de blomrika vägkanterna först på sensommaren hinner blommorna fröa av sig. Genom att klippa mindre sparar kommunen pengar, vi får ännu fler vackra blommor längs cykelvägarna och våra vilda pollinatörer har bordet dukat hela sommaren.

Under sommaren 2021 inventerades nya sträckor för att utöka våra artrika vägkanter. Samtidigt utvärderades befintliga för att säkerställa att det går att ta sig fram på cykelvägarna.

Spadar, blommor och bin på Sännarna

Sännaskolan fick lära om pollinering och sandmarkernas unika arter. Samtidigt gjorde de en insats för naturen genom att röra om i sanden och plantera nya blommor på Sännarna.

Sandnejlikan var den röda tråden när Sännaskolan besökte Sännarna med naturums naturpedagog. Eleverna fick uppleva de sandiga, kalkhaltiga markerna runt Åhus med en alldeles speciell flora och fauna som är anpassad till den torra, heta sanden.

Markernas kaninhål och betande kor är ledtrådar till hur den öppna sanden kommit i dagen. Under lång tid har korna betat och krasat med klövarna och kaninerna grävt

runt i sanden. Även vi människor har hjälpt till genom vårt bruk av markerna.

Eleverna fick samla in olika växter och klura fram arternas strategier och anpassningar för att överleva i den tuffa miljön. Sedan håvade de fjärilar och insekter och pratade om hur viktiga pollinatörer är för att vi ska få bär och frukt.

Tillsammans med Biosfärkontorets ekologer grävde eleverna fram öppen sand åt bin och sandnejlikor. De skrapade bort lav och mossor och planterade små plantor av käringtand, väddekling, åkervädd och axveronika. Projektet Spadar, blommor och bin på Sännarna finansierades med LONA-medel.

UR Samtiden

Biosfärfilm

Flera nya filmer om Vattenriket

En måndag i juni riggade UR Samtiden kameror och ljus i naturums utställning. De spelade in en serie kortfilmer där Vattenrikets personal berättade om djur och växter, platser och aktiviteter i biosfärområdet.

Under året såg en rad nya filmer dagens ljus.

UR Samtiden producerar kunskapsprogram till Sveriges television. I somras spelade de in en föreläsningsserie om Sveriges flora och fauna på några av landets 32 naturum. Vattenrikets personal berättade om djur och växter, platser och aktiviteter i biosfärområdet.

Filmerna är en möjlighet att nå ut till flera med kunskap om biosfärområdet och naturum. Naturvägledare, pedagoger, ekologer och informatörer berättade om kungsfiskaren och uttern, Lillöborg och sandens mångfald, tranorna vid Pulken, biosfärområdet som modell för hållbar utveckling och mycket mer.

Under året gjorde filmaren Patrik Olofsson en ny film om verksamheten i biosfärområdet med titeln Bra för natur och människa.

Dessutom spelade vi in en serie kortfilmer som visar det rika utbudet friluftaktiviteter som Vattenriket erbjuder. WWF-projektet Återskapa Hanöbuktens livskraft lyfte fram områdets viktiga ålgräsängar på film. Även projektet Dax för brax blev dokumenterat med rörlig bild.

Konst inspirerad av ålgräsängar och sandmarker

Med sin utställning Själär i havet – sånger från havets barnkammare dök konstnär Malena Olsson ner under ytan. Kunskap och inspiration hämtade hon och flera andra konstnärer från Vattenrikets landskap och experter.

Naturen har alltid funnits i Malenas skapande. När hon flyttade tillbaka till Blekinge efter några år i Rom och såg förändringen i Östersjön började hon arbeta med havet som tema. Hon vill skapa en känsla och förmedla ett budskap.

Malena Olsson samarbetar ofta med forskare. När hon skulle börja med utställningen om ålgräs tog hon kontakt

med experter på naturum och Biosfärkontoret. Livet i Vattenrikets ålgräsängar blev en viktig inspirationskälla. Under sommaren visades hennes utställning Själär i havet – sånger från havets barnkammare bland annat på Nya Djurgårdsvarvet i Stockholm och Ryhls båtvarv i Åhus.

Malenas tema passar fint med Vattenrikets arbete för att förbättra livsmiljön i havet genom att anlägga våtmarker och plantera ålgräs utanför Åhus kust. En idé som genomsyrar vårt arbete är att använda många olika vägar för att nå en attitydförändring som är bra för både natur och människa. Konst, poesi och litteratur hjälper till att nå en förståelse för och kunskap om naturen.

Även konstnären Maria Bajt har hämtat inspiration från naturen i Vattenriket. Nyinvigda Hjärtebackens förskola på Näsby har konstverk av Maria. Hennes Fantastiska figurer består av tre skulpturer, en relief och en bok. Biosfärkontoret har varit delaktiga i urvalet arter och skrivit text. Konstnärens avsikt är att barn och pedagoger utifrån konsten ska kunna utforska Vattenrikets flora och fauna. Till nya Sannaskolan plockades områdets speciella sandmarkslandskap in i ett konstprojekt med sandiga kullar på skolgården.

Braxen gjorde comeback på matbordet

För att förbättra vattenkvaliteten reduktionsfiskas Vattenrikets sjöar. Genom att ta upp vitfisk som braxen får vi ett klarare vatten. Idag blir fisken biogas, men den kan användas som livsmedel. Projektet "Dax för brax" undersökte möjligheterna att åter servera den på matbordet.

Förr i tiden åt vi braxen i Sverige och den äts fortfarande på många håll runt om i världen. Projektet "Dax för brax" startades för att undersöka om braxen kan få tillbaka sin status som matfisk och istället för ett problem bli en hållbart nyttjad resurs.

Biosfärområde Kristianstads Vattenrike, Gastronomiprogrammet på Högskolan Kristianstad och Krinova Incubator & Science Park samarbetar i projektet. Det sammanfattade ett sensoriskt test, ett foodjam (matinnovationstävling) och konfer-

ensen "Meet up – om braxen som matfisk" för entreprenörer, kokar, forskare och studenter.

Projektet syftade till att ta fram sätt att förädla braxens lokala och miljövänliga värden, hitta tillagningsmetoder och knyta ihop braxenkedjan – från reduktionsfiske till matbord. Matinnovationstävlingen visade att det går utmärkt att tillaga goda rätter av braxen både för storkök, snabbmat och fine dining.

Slutkonferensen kläckte flera idéer för att göra braxen tillgänglig och känd i olika målgrupper. Den passar bra både på restaurang och i offentlig matlagning. Många vill äta hållbart och det finns ett stort intresse för mathantverk. Deltagarna i projektet "Dax för brax" var överens: braxen är en outnyttjad matfisk med stor potential.

Coronaåret 2021

Coronapandemin präglade även 2021. Under pandemin blev naturen ett ställe att träffa släkt och vänner. Naturums aktiviteter fick anpassas efter smittläget.

Att vistas utomhus gör oss friskare och starkare och ger en större förståelse för att vi ska vara rädda om naturen. Glädjande nog var det många som gav sig ut i Vattenriket. Det visar inte minst vår räknare på Kanalhusspången som visade på 50 000 besökare under året.

Coronarestriktionerna gjorde att naturum fick stänga från årsskiftet tills den 13 april, då naturum åter kunde glänta på dörren. Allt eftersom smittläget blev bättre fick fler och fler besökare komma in på naturum och programverksamheten kom igång.

Under perioden när naturum var stängt lanserade vi roliga uppdrag som familjer kunde lösa på egen hand i naturums närområde. Emmy Entita som tappat bort

sina frön var först ut, följt av Äggstrakul och Emmy och solskenssången. Under februari-året erbjöd vi dessutom pysselpåsar med naturföremål att pyssla med på egen hand.

En lådcykel utanför naturum fullpackad med Vattenrikets utflyktsbok, kartor, tips och roliga uppdrag gladdade många och gjorde stor nytta under devisen "naturum är stängt men naturen är alltid öppen".

Trantiden kom och mottot för året var "vi njuter av tranorna på distans". Det innebar extra fokus på att hålla avstånd på plats, men också att vi ökade möjligheterna att ta del av tranorna på distans med webbkamera, livesändningar och slow-TV. Där gick det också att testa trunkunskaperna i en quiz i appen Tipsrundan.

I april invigdes Vättestigen vid Norra Lingenäset med livesändning. Därefter hade vi guidningar och livesändningar tre söndagar vid olika besöksplatser på temat Vättar och väsen tillsammans med Sagomuseet i Ljungby. I maj mötte naturvägledarna

besökare på Ekenabben, Norra Lingenäset och Lillö.

På sommaren lättade restriktionerna och vi kunde genomföra vårt dagliga program och sommaraktiviteter. Den 29 september släpptes restriktionerna helt och under hösten hängde många med ut på Yoga-vandringar, Skogsbad och tre turer med Vättar och Väsen. Höstlovet, Biosfärkonferensen och julpysslet genomfördes som planerat. Året avslutades med nya restriktioner och begränsningar av antalet besökare.

Året som gått

Foto: Adobe Stock

Hanöbukten fick fler ålgräsängar

En av åtgärderna inom WWF-projektet Återskapa Östersjöns livskraft är utplantering av ålgräs. Ålgräs fyller flera viktiga funktioner och brukar kallas havets barnkammare. Rotsystemet stabiliserar botten och minskar erosion, i bladen sker fotosyntes som binder koldioxid och ålgräsängar är viktiga uppväxtmiljöer för fiskar. Här hittar de skydd och gömslen och en massa smådjur som är viktig föda. Dykare började testplantera ålgräs i ett område mellan Snickarhaken och Revhaken. Arbetet går till ungefär som när man delar och flyttar växer hemma i trädgården. Ålgräs trivs i relativt grunt vatten, på 2-6 meter, så att solljuset når ner. Det växer på sandiga botten som inte är alltför exponerade.

Foto: Adobe Stock.

Nytt björndjur fick namn efter Vattenrikets grundare

För sju år sedan började Ingemar Jönsson, professor i teoretisk och evolutionär ekologi vid Högskolan Kristianstad leta efter björndjur, tardigrader. I Vattenriket gjorde han det tillsammans med kollegor från Italien. Arbetet resulterade i fyra nya arter. En av arterna fick heta *Itaquascon magnussoni* efter Sven-Erik Magnusson som har betytt så mycket för Vattenriket och arbetet med att bevara den biologiska mångfalden. En annan döptes efter klimataktivist Greta Thunberg. Ingemar Jönsson ville på det här sättet lyfta fram visionärer inom hållbarhetsarbetet och visa på nödvändigheten att förändra vårt förhållande till naturen och att skapa resilienta hållbara samhällen.

Bistro Årum fick en ny krögare

I början av maj öppnade krögaren Benny Nordlund Bistro Årum. Benny har bland annat drivit sommarkrog i Grebbestad. På Bistro Årum serverar han en säsongsbetonad meny med ekologisk och närodlat mat så långt det går. När han skulle öppna såg Benny fram emot att bidra till utbudet matställen i Kristianstad, som han ger omdömet "en trevlig stad, lagom stor". Han tycker utsikten från naturum är fantastiskt roligande - bara fem tio minuter från centrum. "Det är unikt! Ett fint ställe med stor potential!" När Benny Nordlund tog över restaurangen fick han höra talas om projektet "Dax för brax". Han blev nyfiken och hittade en leverantör som kunde leverera braxenfärs. Under sommaren serverade Bistro Årum braxenburgare. Gästerna uppskattade braxenburgarna som ett annorlunda och spännande inslag på menyn.

Makroliten - se det stora i det lilla

Under året fick naturums utställning ett tillskott: Makroliten. Det är en superlupp som kan visa allt som är litet i makro. Den kan förstora upp till 140 gånger. Förstoringen visas på en skärm så att flera kan se samtidigt. Med makroliten kan du zooma in på blommor, bin, fjärilsvingar och annat på mycket nära håll. Det finns en makrolit i hörsalen och en i naturums nya pollineringshörna. Den bekostades av LONA-medel, statliga medel för lokala naturvårdsinsatser. Vi tog fram flera tematiska utställningar till makroliterna under året. Där fick våra besökare bekanta sig med bland annat svampar, spindlar och pollinering. Vi använde makrolitens kraftfulla förstoring i samband med familjeaktiviteterna Gråsuggeforskning och Spindeljakt i julgranen som ett sätt att visa anpassningar och beteenden hos småkryp.

Året som gått

En rad projekt fick Vattenriket att surra

Pollinering är en viktig ekosystemtjänst som bidrar till vår livsmedelsförsörjning. För att gynna pollinerande insekter var Biosfärkontoret med i samarbetsprojektet Hela Sverige blommar. Ett projekt som syns fint i landskapet genom blommande åkerkanter och trädor. Genom projektet tog vi fram påsar med en fröblandning som vi delade ut i naturums butik. I mitten på maj sådde vi in en yta utanför naturum med en fröblandning av honungsört, bovete, sötväppling, käringtand och klöver. Blommorna blev god mat till bina och en fröjd för förbipasserande.

Inom ramen för ett projekt med medel från pollinerings-LONA byggde vi upp en pollineringsutställning på naturum. Dessutom började vi arbetet med att skapa ett Biosfärklassrum vid Utemuseum Sannarna. Naturums pedagog hade många skolklasser på besök. Elever och lärare lärde känna de sandiga markerna och det speciella växt- och djulivet där. Samtidigt gjorde de naturvårdsnytta genom att hacka fram sand och plantera sandmarksväxter..

Vattenriket gav inspiration till miljöprofil på Söderport

Söderportgymnasiet utvecklade sin miljöprofil på skolans naturvetenskapliga program, inspirerat av Biosfärområde Kristianstads Vattenrike och naturum. En av exkursionerna gick till besöksplats Vramsån i Gärds Köpinge. Eleverna fick uppleva områdets varierade och artrika landskap och arbetet med hållbar utveckling, där både människa och natur kan utvecklas.

Teoretiskt resonemang varvades med praktiska övningar. Eleverna fick både upplevelser och kunskap om hur man läser av ett vattendrag. Tillsammans med naturums pedagog fick de studera omgivningarna och analysera åns ekologiska status med hjälp av det pedagogiska verktyget Vattenrikesnuran. Vid badplatsen provade de på naturvårdsåtgärder och lärde sig om biosfäriska projekt tillsammans med Biosfärkontorets limnolog. Att få komma utanför skolan och träffa personer som arbetar med miljövard och hållbar utveckling ger en större förståelse för hur naturen fungerar. Miljöprofilen är viktig och gör studierna mer spännande och intressanta, enligt eleverna.

Aktivera mera visade Vattenriket för nya målgrupper

Kristianstads kommun fick 250 000 kronor av Svenskt Friluftsliv till aktiviteter för naturovana. Biosfärkontoret och naturum deltog i projektet Aktivera mera i samarbete med Kultur- och fritidsförvaltningen. Genom att erbjuda vistelser och aktiviteter i tätortsnära natur ville man nå ut till fler naturovana och skapa kännedom, lust, välmående och kunskap om de möjligheter naturen och friluftsliv erbjuder. Fokus var barn och unga i socioekonomiskt svaga områden, deras familjer samt nyanlända. Naturum erbjöd olika sätt att uppleva Vattenriket med fiske, fågelskådning, skogsbad och aktiviteter vid den nya sagostigen på Norra Lingenäset. Biosfärkontoret med naturum har länge arbetat med naturpedagogik för naturovana och Aktivera mera innebar en chans att förstärka det arbetet. Det var också ett bidrag för att möta det ökande intresset för att vara ute i naturen på grund av coronapandemin.

Läger gav chans att träffa ekologer och göra film

Under sommaren ordnade naturum två läger för sommarlovslediga barn. På Biosfärlägrät fick barnen uppleva Vattenrikets rika natur och träffa människor som verkar i området. Det andra lägrät var ett naturfilmsläger. I tre dagar fick tio ungdomar besöka platser med unika naturvärden och träffa ekologer som arbetar med att bevara hotade arter i Vattenriket. De fick också lära sig hur man gör ett videoreportage – från planering till filmning och redigering. Sedan var det dags att filma projekt och göra intervjuer med Vattenrikets ekologer. Ekologerna berättade om sitt arbete och visade hur rinnande vatten och sandiga marker kan skötas så att både natur och människa mår bra. Naturfilmslägret arrangerades av naturum Vattenriket i samarbete med Safari Sverige, en organisation som utbildar barn och unga i att göra naturfilmer. De färdiga filmerna publicerades på Safari Sveriges hemsida.

Ny brygga vid Kavrö bro för fiskare och paddlare

Rastplatsen vid Kavrö bro rustades upp med ny brygga, grillplats och säkrare infart. Upprustningen var en del i projektet På vatten i Vattenriket, som ska göra det lättare och säkrare att njuta av området från vattnet. Kommunstyrelsen har satsat 3,1 miljoner på åtgärder inom projektet. Dessutom bidrog Nedre Helgeåns fiskevårdsområde med 100 000 kronor. Andra satsningar för det vattenburna friluftslivet var nya kartor för kanotister och fiskare, en digital led genom Hammarsjön och ny rastplats vid Franckes udde på Näsby fält. Arbetet vid Kavrö bro gjordes i samarbete med Tekniska förvaltningen.

Uddens historia plockades fram på nytt

En gång i tiden gick det att åka med ångbåt mellan Kristianstad och Ekenabben festpalats. På vägen la den till vid ångbåtsbryggan på Udden. Ångbåten Thor trafikerade sträckan mellan 1903-09. En tur kostade tio öre. Under året röjdes buskar och träd för att plocka fram bryggan på nytt. I angränsning till ångbåtsbryggan växer gamla ekar. Under årens lopp har de fått konkurrens av träd och buskar runt omkring. Ekarna friställdes för att kunna trivas under lång tid framåt. Det var Bengt Hellberg som väckte tanken att lyfta Uddens sydspets ur sin dvala. På 1950- och 60-talet fanns även en fiskestig ner till Hammarsjön. Här finns Hammarsjöns bästa fiskeplatser med strömt vatten, enligt Bengt Hellberg, som fiskat här i sin ungdom. Nu är stigen klippt och när vattnet är lågt går det bra att fiska längs Udderännan igen.

Vattenriket i ny avhandling om ekosystemtjänster

I slutet av året la Katja Malmberg fram sin doktorsavhandling How on Earth? Hur i hela världen ska vi använda begreppet ekosystemtjänster? Den handlar om hur begreppet ekosystemtjänst kan användas för att få en hållbar förvaltning av landskapet. Avhandlingen bygger på workshopar och intervjuer med tjänstemän, markägare och andra som arbetar med landskapet. Den första fasen gick ut på att kartlägga och analysera knippen av ekosystemtjänster i Helgeåns avrinningsområde och visa hur de hänger ihop. Katja kom fram till att Biosfärområde Kristianstads Vattenriket har en jämförelsevis bra balans mellan olika ekosystemtjänster. Avhandlingen innehåller också en jämförelse mellan olika forskningsmetoder. Den visar att forskningen blir bättre om deltagarna förstår vad som förväntas av dem. Forskare som arbetar med deltagarbaserad forskning bör skapa långvariga relationer med organisationer som är intresserade av samarbeten. Stockholm resilience center och Kristianstads Vattenrike har en sådan relation.

Biosfärområde Kristianstads Vattenrike
- bra för natur och människa

Läs mer och se kontaktuppgifter på hemsidan
vattenriket.kristianstad.se